

До сега съ научна целъ сж разкопани само пещеритѣ „Полички“ при Дръновския манастиръ, пещерата „Топля“ при с. Голѣма Желѣзна въ Троянско, голѣмата и малката пещера въ Търновския Дервентъ и нѣкои пещери около Шуменъ.

Въ пещерата „Полички“ при Дръновския манастиръ г. Ст. Юриничъ освенъ кости, сждове и орждия отъ първобитенъ човѣкъ, намѣрилъ е въ 1890 год. още: кости и зжди отъ говедо (*Bos. sp.*), зжди отъ северенъ еленъ (*Cervus tarandus*) Cuv.), челюсти и зжди отъ глиганъ или дива свиня (*Sus scropha* Mayer). и само единъ кжтникъ отъ пещерна мечка (*Ursus spelaeus* Blum.).

Д-ръ Г. Бончевъ е констатиралъ презъ 1899 год. въ пещерата при с. Голѣма Желѣзна следнитѣ пещерни наноси: най-долу тъмно-кафява пещерна глина, надъ нея пѣсчъно глинесть материалъ съ червеникава боя, по-горе пещеренъ насипъ, а най-горе овчи торъ. Само въ третия слой сж намѣрени животински кости и остатъци отъ културата на първобитния човѣкъ. Г. Бончевъ не е намѣрилъ цѣли черепи или пѣкъ скелетни части заедно, а още по-малко цѣли скелети, а само дребни кжсове, повечето инкрустирани съ калциевъ карбонатъ; между тѣхъ е имало и почернѣли отъ обгоряване кости. Най-забележителнитѣ отъ животинскитѣ остатъци сж отъ: *Bos primigenius* Boj., *Cervus alaphus fossilis* K. v. M., *Cervus capreolus* Lin., *Equus caballus* Lin., *Ursus arctoides* Cuv., *Sus provincialis* Gerv., *Sus scropha* Meyer., *Canis aureus*, *Meles taxus* Bel., *Castor fiber* Lin. и др. Съ тия идатъ заедно кости отъ птици и особено човѣшки кости, сждове безъ глечъ, малко или никакъ печени, а така сжщо кременни и каменни орждия, орждия отъ еленски и сърнени рогове па и отъ медъ. Както коститѣ, така и орждията, сж отъ разни епохи, а именно отъ горната половина на палеолитния периодъ, отъ неолитния, па и отъ бронзова възраст.

Презъ 1900 год. г. Илия Стояновъ продължи разкопкитѣ въ сжщата пещера „Топля“ при с. Голѣма Желѣзна и потвърди напълно възгледа на своя предшественикъ. Той описва въ нея почти сжщитѣ животински остатъци, но изнася доста богатъ материалъ и отъ човѣшки остатъци, после орждия и сждове отъ неговата първобитна култура. Особено важни сж тука остатъци, които описва Стояновъ отъ пещер-